

УДК 331.5

Коваленко С.В.,
асистент кафедри економіки праці та менеджменту
Кіровоградський національний технічний університет

Якісні характеристики трудового потенціалу аграрного сектора економіки: сучасний стан та напрями розвитку

Державно-політичні й соціально-економічні реалії сьогодення суттєво вплинули на трудовий потенціал аграрного сектора України. Особливо гострою є проблема забезпечення кваліфікованими кадрами для сільськогосподарських підприємств у зв'язку із відставанням заробітної плати працівників аграрної сфери від її рівня в інших галузях.

Розвиток трудового потенціалу аграрних підприємств і всього сільського господарства нерозривно пов'язане з підготовкою висококваліфікованих кадрів. Розвиток науково-технічного прогресу, подальша механізація й автоматизація виробничих процесів, посилення поділу праці та поглиблення спеціалізації постійно вимагають підвищення кваліфікації усіх працівників.

Однією з найбільш болючих соціальних проблем сучасної України є низький рівень зайнятості населення і пов'язаний з ним високий рівень безробіття. Ця проблема є надзвичайно гострою і для села. Рівень освіти має особливо важливе значення для забезпечення зайнятості саме сільського населення. На селі простежується більш чітка закономірність до зростання рівня зайнятості у міру підвищення рівня освіти.

Різний рівень освітньої підготовки населення у сільських і міських поселеннях не може не впливати на рівень кваліфікації кадрів, які працюють у сільськогосподарському виробництві та в інших галузях національної економіки. За питомою вагою працівників з повною вищою освітою сільськогосподарське виробництво дуже істотно поступається всім іншим видам економічної діяльності. Так, якщо питома вага працівників сільського господарства, які мають повну вищу освіту, на кінець 2013 р. складала 14,9 %, то у промисловості цей показник дорівнював 24,6 %, у державному управлінні – 67,1 %, у фінансовій діяльності – 67,1 %, в освіті – 54,0 %. Істотно поступається сільське господарство іншим видам економічної діяльності і за питомою вагою працівників з неповною та базовою вищою освітою. Наприклад, якщо у сільському господарстві цей показник на кінець 2014 р. склав 17,2 %, то у промисловості – 22,3 %, діяльність у сфері творчості, мистецтва – 35,8 %, у охороні здоров'я – 43,8 % .

Підвищення рівня життя сільського населення неможливе без забезпечення відповідного рівня зайнятості. На сьогодні ситуація на сільському ринку праці залишається складною: низькою є ціна робочої сили, значна частина трудових ресурсів відноситься до категорії безробітних або незайнятих. За даними Державної служби статистики України, у 2014 році чисельність зайнятого населення у сільській місцевості зменшилася, порівняно з 2013 роком, на 741,1 тис. осіб та становила 5 292,4 тис. осіб. Разом із кількісним зменшенням економічно активного населення можна побачити, що в його складі зменшилась і частка осіб старше працездатного віку, тобто тих, хто старше 70 років. Кількісні та структурні зміни економічно активного населення

зумовлені як демографічними, так і соціально-економічними наслідками ринкових перетворень в економіці країни.

До негативних змін у складі економічно активного населення слід віднести тенденцію до збільшення кількості безробітних осіб (з 502,1 тис. осіб у 2013 р. до 558,1 тис. осіб у 2014 р.). Кількість економічно неактивного населення працездатного віку (від 15 до 70 років) також залишається високою. Цей факт не може не викликати занепокоєння, оскільки трудовий потенціал цієї частини населення недовикористовується в офіційному секторі економіки не тільки за рахунок продовження навчання у вищих навчальних закладах, самозайнятості, а й через причину наявності тіньової (незарєєстрованої) зайнятості.

Найвищий рівень безробіття у сільській місцевості наприкінці 2014 року (за методологією МОП) спостерігався серед молоді віком 15–24 роки, який складав 23,1 % від кількості економічно активного населення цієї вікової групи (у 2013 р. відповідно – 14,6%). Головною причиною безробіття населення виступають, насамперед, економічні чинники, пов'язані з різким падінням обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, а також повільність впровадження ринкових перетворень у сільській місцевості та диверсифікації економіки села.

Негативні тенденції, що стали характерними для розвитку трудового потенціалу аграрного сектора, значною мірою зумовлені наростання темпів відпливу молоді з сільських територій, погіршенням демографічної ситуації, відсутністю належного матеріального стимулювання до праці, неprestижністю роботи на селі, соціально-побутовими умовами проживання і т.д. Зазначені тенденції ще більш загострюються на тлі економічної та військово-політичної кризи унаслідок залучення працездатного населення з сільської місцевості до участі у бойових діях в зоні АТО, стрімкої інфляції та загального падіння рівня життя населення в країні.

З урахуванням особливостей формування трудового потенціалу аграрного сектора вирішення усіх перелічених проблем неможливе без державного регулювання. Можливими шляхами виходу із існуючої кризової ситуації є впровадження державних цільових програм розвитку в аграрному секторі, регулювання та стабілізація цінової політики в державі, перегляд розмірів оплати праці працівників аграрного сектору з урахуванням сучасних інфляційних тенденцій, пошук внутрішніх та зовнішніх резервів розвитку аграрного сектору в країні на інноваційних засадах.

Список літератури

1. Економічна активність населення України 2013. Статистичний збірник / Державна служба статистики України. – К., 2014. – 197 с.
2. Економічна активність населення України 2014. Статистичний збірник / Державна служба статистики України. – К., 2015. – 206 с.
3. Статистичний щорічник України за 2013 рік. / За ред. О.І. Осауленка. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – 534 с.
4. Статистичний щорічник України за 2014 рік / За редакцією І. М. Жук. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 586 с.
5. Праця України у 2013 році. Статистичний збірник / Державна служба статистики України. – К., 2014. – 336 с.